

An Evaluation of the Status of Study among Working Women and Housewives in the East of the Country

Soraya Ziaei

***Corresponding author:** Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Payam Noor University, Tehran, Iran.
E-mail: soraya.ziaei@gmail.com

Abstract

Purpose: The main purpose of this study is to evaluate the status of study among working women and housewives in East of the country.

Methodology: This practical research was conducted through survey method. The statistical population of the research is 812 individuals selected from working women and housewives aged 25-65 years old.

Findings: Based on the findings of this study, there is no difference in rate of reading and topics of interest (except health) among housewives and working women. It is also revealed that women are more interested in novels (working women 3/81 and housewives 3/69), healthcare (working women 3/73 and housewives 3/49), psychology (working women 3/64 and housewives 3/56), and are less interested in politics, literature history and philosophy. Women spend the most of their leisure reading time on useful information on the internet and virtual networks, and the least on compact discs and television Teledex. Women were mainly discouraged from studying by busy lifestyles, lack of time, existence of other Medias such as satellite television, television and internet, and not having plans for work or daily life. The most significant element to boost the study rate among women was the increase of general knowledge (working women 6/71 and housewives 6/94) while the least important factors were filling their free time, improve social status and raise the income (for both groups).

Conclusion: This study is one of the few studies, which investigates the status of study rate among working women and housewives in east of the country. Its results, therefore, can help authorities and officials to identify and prioritize the most important executive solutions and to adopt appropriate strategies and eventually led to the development, growth, and physical and mental health of women.

Keywords: Study, Working Women, Housewives, East of the Country.

Citation: Ziaei, S. (2020). An Evaluation of the Status of Study among Working Women and Housewives in the East of the Country. *Knowledge and Information Management*, 7(1), 11-20. (In Persian)

(DOI): 10.30473/mrs.2021.42159.1357

Received (26-06-2020)

Accepted: (03-10-2020)

بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شرق کشور

ثریا ضیایی

*نویسنده مسئول: دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

E-mail: soraya.ziaei@gmail.com

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف تعیین وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شرق کشور انجام شد.

روش‌شناسی: این پژوهش کاربردی و به روش پیمایشی انجام شد جامعه آماری شامل زنان ۲۵-۶۵ ساله بودند که تعداد ۸۱۲ نفر به‌عنوان نمونه بررسی شدند. روش نمونه‌گیری این پژوهش، نمونه‌گیری طبقه‌ای متناسب با حجم برگزیده شد. برای تعیین نمونه نیز از جدول برآورد حجم نمونه مورگان استفاده شد.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌های پژوهش مشخص شد که بین میزان مطالعه و موضوعات موردعلاقه (به غیر از بهداشتی و پزشکی)، زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین یافته‌ها نشان داد که زنان بیشتر به موضوعات داستان (شاغل با ۳/۸۱ و خانه‌دار با ۳/۶۹) بهداشتی و پزشکی (شاغل با ۳/۷۳ و خانه‌دار با ۳/۴۹) و روان‌شناسی (شاغل با ۳/۶۴ و خانه‌دار با ۳/۵۶) علاقه دارند و موضوع‌های تاریخی و ادبی و فلسفی و سیاسی کمتر از موضوع‌های دیگر مورد توجه آن‌ها قرار دارد. بیشترین زمان مطالعه زنان در اوقات فراغت به مطالب مفید در اینترنت، مطالعه مطالب مفید در شبکه‌های مجازی و کمترین آن به مطالعه از طریق لوح‌های فشرده و شبکه پیام‌نمای تلویزیون است. زنان مهم‌ترین عوامل بازدارنده مطالعه را وجود مشغله‌های فراوان و نداشتن وقت و وجود سایر رسانه‌های گروهی مثل ماهواره، تلویزیون و اینترنت و بی‌توجهی به برنامه‌ریزی در زندگی می‌دانند. اهم دلایل انجام مطالعه در بین زنان افزایش اطلاعات عمومی (شاغل با ۶/۷۱ و خانه‌دار با ۶/۹۴)، در اولویت اول برای هر دو گروه و کم‌اهمیت‌ترین دلایل را گذراندن اوقات فراغت و افزایش وجهه اجتماعی و ارتقای وضعیت حقوق می‌دانند.

بحث و نتیجه‌گیری: پژوهش حاضر از محدود پژوهش‌هایی است که به بررسی وضعیت مطالعه بین زنان شاغل و خانه‌دار شرق کشور پرداخته است. بنابراین نتایج آن می‌تواند به شناسایی و اولویت‌بندی مهم‌ترین راهکارهای اجرایی و اتخاذ راهکار مناسب منجر شود و به مسئولان و دست‌اندرکاران کمک کند که موجبات رشد، پیشرفت و سلامت جسمی و روحی زنان را فراهم کند.

واژه‌های کلیدی

مطالعه، زنان شاغل، زنان خانه‌دار، شرق کشور.

استناد: ضیایی، ثریا (۱۳۹۹). بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شرق کشور. مدیریت اطلاعات و دانش‌شناسی، ۷(۱)، ۱۱-۲۰.

(DOI): 10.30473/mrs.2021.42159.1357

تاریخ دریافت: (۱۳۹۹/۰۴/۰۶)

تاریخ پذیرش: (۱۳۹۹/۰۷/۱۲)

مقدمه

امروزه برای هر فعالیت و اقدامی، گزینش‌های متفاوتی وجود دارد و انسان امروزی ناچار است از میان گزینه‌های متفاوت، فعالیت‌های مناسب، مطلوب و کم‌خطری را برگزیند. خواندن به‌قصد تصمیم‌گیری بهتر، هدف همه فعالیت‌های آموزشی کشورهای است که نیروی انسانی را مهم‌ترین سرمایه می‌داند (عابدی، ۱۳۸۹ نقل شده در کریمی‌صدر، ۱۳۹۶).

اسفندیاری مقدم، خواندن نوشته‌ای به هر منظور را مطالعه دانسته است که در آن باید سه عامل مدنظر قرار گیرد: استمرار در مطالعه، انضباط در مطالعه، تنوع در مطالعه (اسفندیاری مقدم، ۱۳۸۷).

به عقیده رابین، خواندن فرایندی کاملاً تعاملی است که با خواننده شروع می‌شود و قلمروهای عاطفی، دقیق و شناختی را دربر می‌گیرد (به نقل از آینا، اوگانگینی و آدیگان^۱ (۲۰۱۱)).

پژوهشگران مهارت‌های مطالعه را روشی برای کدگذاری، ذخیره‌سازی، نگهداری، بازگویی و استفاده از اطلاعات به روشی منطقی، مؤثر و کافی تعریف کرده‌اند (چن^۲، ۲۰۰۹؛ چو، چاو و مک برد^۳، ۲۰۰۰).

بنابراین، مطالعه را براساس تعاریف عنوان شده، نباید کتاب خواندن تنها دانست، بلکه مفهوم مطالعه بسیار فراتر است. خواندن کتاب به‌تنهایی مطالعه تلقی نمی‌شود. در جهان امروز که هرروز شاهد اتفاقات تازه‌ای در زمینه‌های علمی، هنری، سیاسی و اقتصادی هستیم، مطالعه جایگاه ویژه‌ای دارد. هر کسی در هر شغل و مقامی لازم است به‌طور مرتب مقداری از وقت خود را به مطالعه اختصاص دهد، هرچند ممکن است این مطالب از کتاب، روزنامه، مجلات، وبگاه‌ها باشد (نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۸۸).

ضرورت فرهنگ‌سازی در خصوص توجه به افزایش مطالعه و کسب آگاهی بیشتر از طریق خواندن کتاب، مقالات و مجلات امری است انکار نشدنی. با توجه به تعریف ساده از سرانه مطالعه، یعنی مدت‌زمان مطالعه یک شخص در یک شبانه‌روز، می‌توان به اهمیت موضوع در امور روزمره پی برد. ازجمله فواید مطالعه کتاب، افزایش توانایی کلامی است. بدین معنی که دامنه لغات بالاتری نسبت به سایر افراد کسب می‌کنند و با ذخیره دایره واژگان بیشتر، بهتر می‌توانند احساسات خود را بیان کرده و در انتقال احساسات و افکار به طرف مقابل قوی‌تر خواهند بود. با توجه به اینکه مطالعه کردن و داشتن اطلاعات برای زنان یک اصل است، این پژوهش مشخص می‌کند که وضعیت مطالعه زنان شرق کشور چگونه است؟ و مطالعه تا چه میزان در زندگی روزمره آنان نقش دارد؟ افزون بر

این، با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان در برنامه‌ریزی‌های کشور در باب فرهنگ مطالعه و به خصوص در کتابخانه‌های عمومی، به این مورد با دید بهتری نگریست و شرایط مطالعه را برای زنان کشور بهتر فراهم کرد.

در باغ عنبران در پژوهشی با عنوان "زنان چه کتاب‌هایی مطالعه می‌کنند؟ بررسی گرایش موضوعی کتاب‌های به امانت گرفته شده در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی" کلیه کتاب‌هایی که زنان طی سال‌های ۱۳۸۵ تا تیرماه ۱۳۹۲ از کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی به امانت گرفته بودند را مورد مطالعه قرار داد. نوع این پژوهش کاربردی و در آن از روش تحلیل محتوا و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از شیوه‌های آمار توصیفی استفاده شد. نتایج این پژوهش نشان داد که زنان به کتاب‌های ادبی و داستان در رتبه اول و کتاب‌های علوم عملی در رتبه دوم و کتاب‌های دین در رتبه سوم اقبال نشان داده‌اند. کمترین اقبال زنان به کتاب‌های زبان، تاریخ و جغرافیا و هنر است. در موضوع ادبیات، گرایش عمده زنان به مطالعه داستان‌های فارسی (۸۵٫۴۸٪) است (درباغ عنبران، ۱۳۹۲).

کیانی خوزستانی و همکاران با استفاده از پرسشنامه، به مقایسه وضعیت مطالعاتی ۳۶۳ نفر از زنان در شهر شیراز پرداخته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که زنان شاغل نسبت به زنان خانه‌دار مطالعه بیشتری دارند و عواملی مانند میزان مطالعه والدین، میزان مطالعه دوران کودکی و نوجوانی، سن، وضعیت تأهل، تمایل همسران زنان متأهل به مطالعه، دسترسی به رایانه و مهارت بهره‌گیری از آن، ازجمله عوامل مؤثر در مطالعه است (کیانی خوزستانی، رضایی شریف‌آباد و سام، ۱۳۸۹).

سالاری و عابدینی دوکی در پژوهشی با عنوان "بررسی تأثیر وضعیت مطالعه بر کیفیت زندگی زنان شهر ساری" به بررسی تأثیر مطالعه بر کیفیت زندگی ۳۶۰ نفر از زنان ساکن شهر ساری که به روش خوشه‌ای تصادفی انتخاب شده بودند پرداخته است. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری شد. نتایج این پژوهش نشان داد که دو ویژگی شغل و تأهل بر مطالعه زنان شهر ساری بی‌تأثیر بوده و در مقابل بین مطالعه آن‌ها براساس سطح تحصیلات و سن تفاوت وجود دارد. همچنین یافته‌ها حاکی از آن است که میزان مطالعه زنان بر ابعاد روانی، فیزیکی، محیطی و روابط اجتماعی تأثیر دارد (سالاری و عابدینی دوکی، ۱۳۹۴).

در پژوهش غفاری و هنرجو، مهم‌ترین راهکارهای ترویج مطالعه، شامل: توجه به نیازهای اطلاعاتی، انجام پژوهش‌هایی در رابطه با نیازسنجی منابع درخواستی و مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها اعلام شده است (غفاری و هنرور، ۱۳۹۷).

ساسی (۲۰۱۴) به نقش کتابخانه‌های عمومی بر توانمندسازی مراجعان زن در یکی از شهرهای هند پرداخته است. در این

1. Aina, Ogunbeni & Adigun
2. Chen.
3. Chiu, Chow & McBride

درصد است و در حال حاضر بالغ بر ۲/۱ میلیون زن شاغل و ۱۴ میلیون زن خانه‌دار در کشور وجود دارد. جامعه شناسان کار خانگی را برای ایجاد مکانی قابل سکونت برای زندگی، تربیت فرزندان و ارائه خدمات ضروری می‌دانند. کار خانه از جهات متعدد با اغلب مشاغل دیگر متفاوت است چرا که بدون مزد بوده و معمولاً در انزوا و جدا از دیگر بزرگسالان انجام می‌شود. کار خانگی کاری است که توسط کننده کار تعریف شده و هیچ مقررات تحمیلی از خارج بر آن وجود نداشته و تکراری و پایان‌ناپذیر است (حقانی، ۱۳۸۸).

تامیر و همکاران تأثیر خواندن بر توانایی‌های شناخت اجتماعی را بررسی کردند. مطالعه آن‌ها به روش تجربی بررسی شد. نتایج نشان داد شرکت‌کنندگانی که در اکثر اوقات داستان می‌خواندند، قوی‌ترین عملکرد شناخت اجتماعی را از خود نشان دادند (تامیر، بریکر، دودل فدر و میت چل^۱، ۲۰۱۵).

مامپر و جرینگ^۲ در پژوهش خود، تأثیر خواندن در اوقات فراغت بر توانایی‌های اجتماعی - شناختی مردم را بررسی کردند. یافته‌ها نشان داد خواندن آثار داستانی و غیرداستانی بر بهبود شناخت و نظریه ذهن تأثیر دارد. اما خواندن آثار داستانی نسبت به غیرداستانی همستگی بیشتری بر بهبود توانایی‌های اجتماعی - شناختی افراد دارد (مامپر و جرینگ، ۲۰۱۷).

در حال حاضر در کشورهای در حال توسعه، تأکید بیشتر بر توانمندسازی زنان و ورود آن‌ها به پیشرفت کشور استوار است. توانمندسازی زنان یک‌قدم برای ایجاد اقتصاد است. امروزه زنان نه تنها مدیریت خانواده‌ها و تحمل بچه‌ها را ندارند، وظیفه خود را برای کسب درآمد و مستقل از طریق انجام کارهای میدانی، کسب‌وکار کوچک یا کار در کارخانه‌ها گسترش داده‌اند. در این رابطه پاتاک و سینگلا در پژوهشی، تأثیر مطالعه زنان را بر توانمندسازی آن‌ها مورد مطالعه قرار داده است. یافته‌ها نشان داد که مطالعه می‌تواند ذهن زنان را گسترده نماید و به توانمندی آن‌ها یاری رساند (پاتاک و سینگلا، ۲۰۱۷).

در یک پژوهش به بررسی عادت‌های خواندن در بین ۳۰۰ دانشجو دختر و پسر پرداخته شد. نتایج نشان داد که تفاوت‌های قابل توجهی بین دو گروه زنان و مردان دانشجو براساس نوع خواندن، منابع مورد استفاده، عادات خواندن و نگرش‌ها وجود دارد. افزون بر این، رسانه‌های اجتماعی و دیجیتال نیز عادت‌های خواندن هر دو گروه را تحت تأثیر قرار داده‌اند (احمددار، احمد و احمد لون، ۲۰۱۹).

زنان در ایران نیز، رکن اصلی خانواده به شمار می‌روند و رفتارهای فرهنگی آنان تأثیر بسزایی در روند رشد و توسعه فرزندان

پژوهش، جامعه مورد مطالعه زنان عضو کتابخانه منطقه‌ای هستند. از پرسشنامه برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد. ۲۵۰ پرسشنامه توزیع و بیش از ۱۷۵ مورد عودت داده شد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که منابع اطلاعاتی مختلف کتابخانه، زیرساخت و امکانات کتابخانه برای برآوردن نیازهای اطلاعاتی زنان باید توسعه یابد. اکثریت زنان تحت مطالعه از برنامه‌های فناوری اطلاعات آگاه نیستند. از تجزیه و تحلیل اطلاعات، می‌توان نتیجه گرفت که کتابخانه نقش مهمی بر توانمندسازی زنان ایفا می‌کند.

در عادت افراد به مطالعه نقش عواملی همچون خانواده (والدین)، مدرسه، کیفیت و کمیت کتاب‌های کودکان، سیاست فرهنگی و آموزشی، توسعه اقتصادی و اجتماعی و کمبود کتابخانه‌ها را نمی‌توان نادیده گرفت. نخریدن کتاب هم از مسائل فرهنگی مردم ایران است. فقر، وجود رسانه‌های متعدد و جدید، عدم آموزش صحیح، گرایش‌های شدید به فعالیت‌های اقتصادی، انفعالی عمل کردن رسانه‌های گروهی به خصوص صدا و سیما و از همه مهم‌تر ریشه‌دار نبودن فرهنگ کتابخوانی در بین مردم ایران از دلایل عمده نخریدن کتاب و عدم گرایش به آن است. لازمه توسعه یک کشور، در تمام جنبه‌ها و زمینه‌ها، داشتن مردمی آگاه، باشعور و با درایت و دارای فکر و اندیشه صحیح و درست است و این میسر نیست مگر با رواج فرهنگ مطالعه. پس ضروری است که تلاش‌های ویژه‌ای به عمل آید تا با ترویج و ارتقای فرهنگ مطالعه در خانواده‌ها و سایر افراد جامعه، به‌ویژه دانش آموزان، زمینه لازم برای توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی صنعتی کشور فراهم شود (نظری و عصار، ۱۳۹۰).

بیشتر افراد می‌دانند که کتاب مهم‌ترین برتری رشد فرهنگی هر کشور است و شاخص‌ترین وسیله برای انتقال افکار میان جوامع بشری در جهان محسوب می‌شود و تعداد مطالعه‌کنندگان هر کشوری میزان رشد عقلانی هر جامعه‌ای را نشان می‌دهد و روش بی‌نظیری است برای کسب معرفت درباره جهان و خود تا در لابه‌لای متون شرح جملات پاراگراف‌ها و انسان و دیگر چیزها به دست آورد. (همائی و اشرفی‌ریزی، ۱۳۹۲: ۵۳).

زنان که حدود نیمی از جمعیت جهان هستند، با احتساب فعالیت‌های بی‌مزد در خانه ۵۵ درصد کل کار جهان را انجام می‌دهند (عبدی، ۱۳۸۶، نقل شده در کریمی‌صدر، ۱۳۹۶). پژوهشگران معتقدند زنان اغلب براساس شرایط اقتصادی، اجتماعی و در اختیار داشتن منابع مالی و مادی، خانه‌داری یا اشتغال خارج از منزل را انتخاب می‌کنند (جوهری، ۱۳۸۶، نقل شده در کریمی‌صدر، ۱۳۹۶).

شواهد آماری موجود در کشورهای جهان سوم حاکی از افزایش میزان مشارکت زنان در مشاغل مربوط به آموزش و پرورش، پرستاری و خدمات است (کریمی‌صدر، ۱۳۹۶). سرشماری اخیر ایران نشان می‌دهد که سهم زنان از نیروی کار رسمی، ۱۱

متناسب با حجم برگزیده شد. برای تعیین حجم نمونه نیز از جدول برآورد حجم نمونه مورگان استفاده شد.

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناسی مشخص کرد که بیشتر زنان متأهل بودند (۵۶۶ نفر یا ۶۹/۷ درصد)، بیشترین افراد دارای مدرک تحصیلی دیپلم (۲۳۵ نفر یا ۲۸/۹ درصد) و اغلب در رده سنی بین ۳۵ تا ۴۵ سال (۳۹۴ نفر یا ۴۸/۵ درصد) قرار داشته‌اند.

یافته‌های پژوهش

۱. بین میزان مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شرق کشور تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

با توجه به اینکه متغیرها در اینجا نرمال نبودند، از آزمون من ویتنی استفاده گردید. نتایج جدول ۱ نیز مشخص می‌کند که سطح معنی‌داری از عدد ۰/۰۵ بیشتر است. لذا، فرض صفر را رد نمی‌کنیم و آن را می‌پذیریم، یعنی بین میزان مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت وجود ندارد.

جدول ۱. مقایسه میزان مطالعه در زنان شاغل و خانه‌دار

گویه	وضعیت اشتغال	میانگین	انحراف معیار	میانگین رتبه	آزمون مان ویتنی	
					U آماره	Z آماره
میزان مطالعه	شاغل	۲/۵۶	۰/۶۱	۳۳۵/۲۶	۴۸۶۶۴	-۱/۵۴۴
	خانه‌دار	۲/۵۰	۰/۶۷	۳۱۲/۶۳		

بازدارنده مطالعه در زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت وجود دارد. عوامل بازدارنده مطالعه در بین زنان خانه‌دار بیشتر به چشم می‌خورد.

دارد. وجود مادر اهل خواندن در هر خانواده، در رشد ذهنی و فرهنگی آن خانواده بسیار مؤثر است. این‌گونه مادران با خرید یا امانت گرفتن و خواندن کتاب، روزنامه و مجله، موجب ورود کالاهای فرهنگی به درون خانواده شده بر سرمایه فرهنگی اعضای خانواده می‌افزایند.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر ماهیت کاربردی و از نظر روش انجام کار پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش شامل جمعیت زنان مراکز استانی شرق کشور یعنی شهرهای مشهد، زاهدان و بیرجند است. از آنجا که به‌طور معمول افراد تا حدود ۲۵ سالگی به مطالعه درس می‌پردازند، به‌منظور پرهیز از تداخل مفهوم مطالعه درسی و غیردرسی در میان پاسخگویان، جامعه آماری در این پژوهش از سن ۲۵ سالگی به بالا انتخاب شدند که براساس سرشماری مرکز آمار ۹۵۰۸۷۰ نفر می‌باشند که ۸۱۲ نفر در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفتند. روش نمونه‌گیری این پژوهش، به دلیل گستردگی بسیار زیاد جامعه و شرایط و خصوصیات آن، نمونه‌گیری طبقه‌ای

۲. بین عوامل بازدارنده مطالعه در زنان شاغل و خانه‌دار تفاوت وجود دارد.

همان‌طور که از نتایج جدول ۲ ملاحظه می‌شود، چون سطح معنی‌داری از عدد ۰/۰۵ کمتر است. بنابراین، بین عوامل

جدول ۲. مقایسه عوامل بازدارنده مطالعه در زنان شاغل و خانه‌دار

گویه	وضعیت اشتغال	میانگین	انحراف معیار	میانگین رتبه	آزمون مان ویتنی	
					U آماره	Z آماره
عوامل بازدارنده مطالعه	شاغل	۲/۶۲	۰/۶۸	۳۴۹/۸۴	۶۰۸۹۴	-۲/۱۸۷
	خانه‌دار	۲/۷۴	۰/۶۹	۳۸۴/۰۲		

عمومی" است. اما اولویت دوم در بین زنان شاغل و خانه‌دار با هم متفاوت است.

۳. دلایل انجام مطالعه در بین زنان شاغل و خانه‌دار

شرق کشور به ترتیب اولویت چه مواردی است؟

با توجه به نتایج جدول ۳ اولین اولویت زنان شاغل و خانه‌دار جهت انجام مطالعه به‌طور مشترک "افزایش اطلاعات

جدول ۳. دلایل انجام مطالعه در بین زنان و اولویت آن‌ها

زنان خانه‌دار		زنان شاغل		گروه‌ها
اولویت	میانگین رتبه‌ها	اولویت	میانگین رتبه‌ها	
۱	۶/۹۴	۱	۶/۷۱	افزایش اطلاعات عمومی
۴	۶/۰۰	۴	۶/۱۲	کسب لذت درون
۳	۶/۳۸	۲	۶/۴۳	به‌روز بودن
۹	۴/۶۱	۹	۴/۷۲	رهایی از استرس و فشار
۷	۵/۱۸	۷	۵/۰۷	افزایش وجهه اجتماعی
۸	۵/۰۵	۸	۴/۷۵	گذراندن اوقات فراغت
۶	۵/۵۱	۵	۵/۷۵	موفقیت در مسئولیت
۱۰	۳/۳۲	۱۰	۳/۵۲	ارتقای وضعیت حقوق
۵	۵/۵۴	۶	۵/۶۶	افزایش دانش تخصصی
۲	۶/۴۶	۳	۶/۲۷	تربیت فرزندان

مفید در محیط اینترنت کنند اما زنان خانه‌دار در اولویت اول خود شبکه‌های مجازی را مدنظر دارند.

۴. زنان شاغل و خانه‌دار در اوقات فراغت بیشتر از چه نوع منابعی استفاده می‌کنند؟

با توجه به یافته‌ها در جدول ۴، مشخص گردید که زنان شاغل علاقه‌مند هستند که اوقات فراغت خود را صرف مطالعه مطالب

جدول ۴. وضعیت اوقات فراغت در بین زنان

زنان خانه‌دار		زنان شاغل		عوامل
اولویت	میانگین رتبه‌ها	اولویت	میانگین رتبه‌ها	
۳	۴/۵۵	۳	۴/۴۷	چه قدر از اوقات فراغت خود را صرف مطالعه کتاب می‌کنید؟
۴	۴/۱۱	۵	۳/۹۳	چه قدر از اوقات فراغت خود را صرف مطالعه مجلات می‌کنید؟
۵	۳/۷۵	۴	۴/۰۳	چه قدر از اوقات فراغت خود را صرف مطالعه روزنامه می‌کنید؟
۲	۴/۸۰	۱	۵/۳۸	چه قدر از اوقات فراغت خود را صرف مطالعه مطالب مفید در محیط اینترنت می‌کنید؟
۷	۲/۸۹	۶	۲/۷۴	چه قدر از اوقات فراغت خود را صرف مطالعه مطالب از طریق لوح‌های فشرده (CD, DVD) می‌کنید؟
۶	۳/۰۷	۷	۲/۳۱	چه قدر از اوقات فراغت خود را صرف استفاده از شبکه پیام‌نمای تلویزیون (تله‌تکست) می‌کنید؟
۱	۴/۸۳	۲	۵/۱۴	چه قدر از اوقات فراغت خود را صرف مطالعه مطالب مفید در شبکه‌های مجازی (تلگرام، اینستاگرام، ...) می‌کنید؟

شاغل و خانه‌دار در همه موارد به غیر از بهداشتی و پزشکی تفاوت وجود ندارد. اما در خصوص مطالعه بهداشتی و پزشکی بین آن‌ها تفاوت است و زنان شاغل بیشتر به مطالعه آن‌ها علاقه‌مند هستند.

۵. بین موضوعات موردعلاقه برای مطالعه در زنان شاغل و خانه‌دار شرق کشور تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

همان‌طور که از نتایج جدول ۵ ملاحظه می‌گردد، چون سطح معنی‌داری در تمام موارد به غیر از بهداشتی و پزشکی از عدد ۰/۰۵ بیشتر است. لذا، فرض صفر را رد نمی‌کنیم و آن را می‌پذیریم، یعنی بین موضوعات موردعلاقه برای مطالعه زنان

جدول ۵. موضوعات موردعلاقه در بین زنان

موضوع	وضعیت اشتغال	میانگین	انحراف معیار	آزمون مان ویتنی	
				U آماره	Z آماره
داستان	شاغل	۳/۸۱	۱/۳۸	۷۷۱۶۸/۵	-۰/۹۷
	خانه‌دار	۳/۶۹	۱/۴۷		
ادبی و فلسفی	شاغل	۲/۵۸	۱/۲۸	۷۵۱۸۶/۰	-۱/۸۱
	خانه‌دار	۲/۴۲	۱/۲۸		
اجتماعی	شاغل	۳/۱۴	۱/۲۶	۷۹۰۶۴/۵	-۰/۴۱۱
	خانه‌دار	۳/۰۹	۱/۳۰		
هنری	شاغل	۳/۷۱	۱/۲۵	۷۹۳۸۵/۵	-۰/۴۳۲
	خانه‌دار	۳/۷۲	۱/۲۸		
سیاسی	شاغل	۱/۹۵	۱/۲۱	۷۸۶۴۷/۰	-۰/۶۲۹
	خانه‌دار	۱/۹۸	۱/۲۰		
فرهنگی	شاغل	۲/۵۵	۱/۲۲	۷۹۶۰۲/۵	-۰/۳۰۲
	خانه‌دار	۲/۵۹	۱/۲۵		
روانشناسی	شاغل	۳/۶۴	۱/۱۵	۷۸۲۸۳/۰	-۰/۷۷۹
	خانه‌دار	۳/۵۶	۱/۲۲		
علمی و فنی	شاغل	۲/۶۶	۱/۲۴	۷۶۰۵۷/۰	-۱/۱۷۸
	خانه‌دار	۲/۵۶	۱/۲۴		
تاریخی	شاغل	۲/۵۲	۱/۴۱	۷۷۱۶۱/۵	-۱/۰۷۲
	خانه‌دار	۲/۳۹	۱/۳۳		
بهداشتی و پزشکی	شاغل	۳/۷۳	۱/۱۴	۷۰۷۸۴/۰	-۲/۵۰۴
	خانه‌دار	۳/۴۹	۱/۲۶		
مذهبی	شاغل	۳/۰۷	۱/۳۷	۷۶۳۶۱/۵	-۱/۵۰۶
	خانه‌دار	۳/۲۱	۱/۳۶		

بحث و نتیجه‌گیری

زنان با مطالعه، اطلاعات خود را افزایش می‌دهند و در نتیجه برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری بهتری می‌توانند داشته باشند. مطالعه برای زنان لذت‌بخش بوده و به آن‌ها آرامش می‌دهد. در سده‌های اخیر که وسایل صوتی - تصویری پیشرفته و وسایل الکترونیکی مانند کامپیوتر و امکاناتی چون اینترنت یک حرکت دسته‌جمعی را برای قبضه نمودن جهان آغاز کردند، برخی از متخصصان، خبر از پایان دوره کتاب و کتابخوانی دادند. اما چه در مورد بزرگسالان و چه در مورد کودکان، با وجود افزایش توجه به وسایل ارتباط جمعی مذکور، میزان مطالعه عمومی کاهش نیافته است. این نکته بسیار قابل‌تأملی و به دلیل لذت و آرامشی هست که به خاطر خواندن کتاب عاید انسان می‌شود.

بر اساس یافته‌ها، در میزان مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شرق کشور تفاوت معناداری وجود ندارد. براساس نتایج کیانی خوزستانی و همکاران (۱۳۸۹) و حنفی (۱۳۹۴) زنان شاغل نسبت

به زنان خانه‌دار میزان مطالعه بیشتری دارند؛ اما در پژوهش حاضر این نتیجه حاصل نشد. این تفاوت می‌تواند دلایلی مختلف داشته باشد از جمله اینکه زنان خانه‌دار با تأثیرات مثبت مطالعه آشنا شده‌اند و اغلب آنان مطالعه را در جریان زندگی خود وارد کرده‌اند و یا تحصیلات بالاتری کسب کرده‌اند.

براساس نتایج پژوهش، مهم‌ترین عوامل بازدارنده مطالعه از دیدگاه زنان شاغل و خانه‌دار وجود مشغله‌های فراوان و نداشتن وقت، وجود سایر رسانه‌های گروهی مثل ماهواره، تلویزیون، اینترنت، گرانی کتاب و مشکلات اقتصادی و بی‌توجهی به برنامه‌ریزی در زندگی و عدم اختصاص وقت برای مطالعه است. یکی دیگر از مسائلی که در کاهش میزان مطالعه تأثیرگذار است، گرانی روزافزون کتاب است. با نگاهی به قیمت کتاب در چند سال اخیر با افزایش نجومی نرخ آثار منتشر شده از سوی ناشران مختلف روبه‌رویم. این مشکل برای ناشران غیردولتی که عموماً آثار برجسته و نفیس را منتشر می‌نمایند نمود بیشتری دارد.

محیط اینترنت و زنان خانه‌دار شبکه‌های مجازی را برای مطالعه انتخاب کردند. این مورد با نتایج احمد دار، احمد و احمد لون (۲۰۱۹) همسو است. برخلاف این پژوهش، سالاری و عابدینی دوکی (۱۳۹۴) که در نتایج یافته‌های خود نشان دادند هنوز شیوه‌های سنتی خواندن کتاب، مجله و روزنامه بیش از شیوه‌های نوین مثل استفاده از اینترنت، لوح فشرده و تله‌تکس رایج است. همچنین حنفی (۱۳۹۴) در یافته‌های خود نشان داد که درصد بالای خانم‌ها فقط مجله خواندن را دوست دارند و یا گذری اجمالی به روزنامه بخصوص صفحه حوادث آن دارند و یا پرونجا کتاب‌ها را از طریق اینترنت مطالعه می‌کنند.

از آنجا که معمولاً زنان خانه‌دار اوقات فراغت بیشتری نسبت به زنان شاغل دارند انتظار می‌رود میزان مطالعه بیشتری هم داشته باشند ولی با نتایج به دست آمده از این پژوهش به نظر می‌رسد که کمبود وقت برای مطالعه و یا افزایش اوقات فراغت در میزان مطالعه تأثیری ندارد زیرا آنچه مهم است عادت به مطالعه و پذیرفتن کتاب به‌عنوان یک ضرورت در زندگی روزمره است. از کارکردهای مطالعه گذراندن بهینه اوقات فراغت است و متأسفانه هنوز کتاب به‌عنوان ابزاری مفرح در زندگی زنان شناخته نشده است.

در رابطه با گرایش‌های موضوعی زنان، در این پژوهش زنان خانه‌دار به ترتیب، موضوع‌های هنری، داستان و روانشناسی را مورد توجه قرار دادند اما زنان شاغل ابتدا داستان، بعد بهداشتی و هنری را انتخاب کردند که با بعضی از نتایج پژوهش‌های پیشین همسو و با بعضی دیگر غیرهمسو است. ازجمله سالاری و عابدینی دوکی (۱۳۹۴) در پژوهش خود نشان دادند که مطالعه مطالب علمی و فنی بیشتر از موضوعات دیگر موردعلاقه زنان شهر ساری است. حنفی (۱۳۹۴) در پژوهش خود بیان کرد که بیشتر موضوعات موردعلاقه زنان شاغل و خانه‌دار تایبادی به پزشکی، روانشناسی، رمان و آشپزی و شیرینی‌پزی و مذهبی هستند. درباغ عنبران (۱۳۹۲) در پژوهش خود به اقبال زنان به کتاب‌های ادبی و داستان در رتبه اول و علوم عملی در رتبه دوم و کتاب‌های دین در رتبه سوم اشاره کرد.

زنان به دلیل داشتن بیشترین ارتباط با افراد خانواده مؤثرترین نقش را ایفا می‌کنند. از آنجایی که میزان مطالعه در هر کشور یکی از شاخص‌های فرهنگی محسوب می‌گردد، لذا، می‌توان انتظار داشت ضمن اینکه آنان با پرداختن به مطالعه، نیاز خود را برطرف ساخته و به رشد فکری و کسب آگاهی می‌پردازند، به انتقال این عادت به نسل تحت تربیت خود کمک کرده و جامعه را در دست یافتن به توسعه فرهنگی یاری نمایند

تأثیر گرانی کتاب با نتایج پژوهش‌های کیانی خوزستانی، رضایی شریف‌آبادی و سام (۱۳۸۹)، همسو است. اما باید اذعان داشت که کسی که به مطالعه به‌عنوان یک ضرورت برای زندگی نگاه کند به هر طریق منابع موردعلاقه یا موردنیاز خود را فراهم می‌نماید. بنابراین، گرانی کتاب یا مشکلات اقتصادی در میزان مطالعه وی تأثیر نخواهد گذاشت در غیر این صورت حتی اگر کتاب به صورت رایگان در اختیار فرد قرار گیرد به دلیل اینکه فرد در خود نیازی برای مطالعه نمی‌بیند از خواندن آن امتناع خواهد کرد. برخی از آسیب‌شناسان معتقدند این مسئله تأثیر قابل‌ملاحظه‌ای بر میزان مطالعه سرانه ایرانیان دارد، آن‌ها می‌گویند با گران شدن کتاب‌هایی که قدرت جذب مخاطب دارند شهروندان نیز دیگر تمایلی به مطالعه آن آثار را ندارند چرا که توانایی خرید آن‌ها وجود ندارد. در پژوهش ترکیان‌تبار (۱۳۸۴) و مرادمند (۱۳۸۹) هم‌گرانی کتاب به‌عنوان مهم‌ترین عامل بازدارنده مطالعه معرفی شده است. افزون بر این، جهت رفع این مشکل می‌توان با افزایش تیراژ کتاب‌هایی که موردعلاقه جامعه زنان هستند زمینه دسترسی به کتاب‌های موردعلاقه را برای آنان فراهم کرد. نتایج کریمی (۱۳۹۱) هم نشان می‌دهد که عدم دسترسی به کتاب‌های موردعلاقه به‌عنوان عامل بازدارنده معرفی شده است.

همچنین برای کمبود فرصت برای مطالعه، می‌توان تدابیری اتخاذ نمود تا آموزش‌های لازم به زنان در زمینه چگونگی مدیریت و استفاده بهینه از زمان برای مطالعه کافی در طول شبانه‌روز داده شود.

مهم‌ترین دلایل انجام مطالعه از دیدگاه زنان، افزایش اطلاعات، به‌روز بودن و تربیت فرزندان، قید شده است. رشد سالانه آزاد شدن اطلاعات در دنیا و همچنین سرعت رو به رشدی که جریان اطلاع‌رسانی و کسب اطلاعات به خود گرفته است، این نیاز را شامل می‌شود که تمامی کسانی که می‌خواهند خود را با این روند روبه‌پیشرفت همسو کنند، باید خود را در جریان این دریای عظیم و پهناور قرار دهند و این امر با ایجاد رغبت و عادت کردن به مطالعه و کتابخوانی میسر خواهد شد.

تربیت فرزندان مهم‌ترین بخش زندگی زنان را تشکیل می‌دهد. آن‌ها با افزایش اطلاعات موفق به انتقال میراث فرهنگی خود به نسل جدید می‌شوند و او را برای زندگی در دنیای آینده آماده می‌کنند. برجسته‌ترین نقش مادر نقش تربیتی و فرهنگی است. اهمیت این نقش در آنجا روشن می‌شود که فرزندان، آداب‌ورسوم زیست درست اجتماعی و فرهنگی را از آنان می‌آموزند.

در رابطه با مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار در اوقات فراغت، نتایج پژوهش نشان داد که زنان شاغل مطالعه مطالب مفید در

چل (۲۰۱۵) و پاتاک و سینگلا (۲۰۱۷) نشان داده شد که مطالعه می‌تواند باعث بالا رفتن توانمندی‌های زنان شود. مدیریت زن در خانه همواره یکی از جدی‌ترین آموزه‌های دینی و فرهنگی ما بوده است که منجر به تحکیم و تقویت نهاد خانواده می‌شود؛ اگر یک زن، اما همیشه بروز باشد کتاب‌های مختلف مطالعه کند مطمئناً زنی نخواهد بود که از جامعه فاصله گرفته بلکه مادر و همسری آگاه و بصیر خواهد بود که می‌تواند یک مشاور خیلی خوب برای همسر و فرزندانش باشد. زمانی می‌توان فرهنگ مطالعه را در بین زنان ترویج داد که سطح آگاهی و دانش آن‌ها را بالا ببریم. چنانچه برنامه‌ریزی مطالعاتی برای گروه‌های مختلف جامعه شامل زنان، مردان، کودکان و نوجوانان به تفکیک و با توجه به خصوصیات و نیاز هر گروه صورت بگیرد تأثیر بیشتری خواهد داشت و به یاد داشته باشیم که پدران و مادران بهترین الگوی تربیتی فرزندان می‌باشند.

جهت ارتقای فرهنگ مطالعه و افزایش مطالعه که به‌طور حتم می‌تواند باعث بالا رفتن توانمندی زنان شود باید به موادی از قبیل انجام کارهای فرهنگی و تبلیغات به‌منظور بازگو کردن اهمیت و فواید مطالعه، معرفی کتاب از طریق رسانه‌های عمومی، کاهش قیمت کتاب، افزایش کتابخانه‌های محلی، آموزش برنامه‌ریزی به‌منظور کاهش زمان کار در منزل، کمک خانواده به بانوان در امور خانه تا بتوانند وقت بیشتری را به مطالعه اختصاص دهند، انتشار روزنامه و مجلات مناسب و کتاب‌های موردعلاقه زنان به‌منظور آگاهی‌رسانی به آن‌ها، برگزاری مسابقات کتابخوانی مختص زنان، ایجاد عادت به مطالعه از دوران کودکی، افزایش تعداد کتاب‌فروشی، افزایش منابع اطلاعاتی از جمله کتاب‌های الکترونیکی، ارائه دادن بن کتاب مخصوص بانوان، دسترسی زنان به شبکه اینترنت در منزل اشاره کرد. در پژوهش‌های تامیر، بریکر، دودل فدر و میت

منابع

- اسفندیاری مقدم، عبدالرضا (۱۳۸۷). *تردبان ترقی*. مشهد: نشر جلیل.
- ترکیان تبار، منصور (۱۳۸۴). *بررسی میزان گرایش به مطالعه کتاب‌های غیردرسی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد دورود. پژوهش‌های تربیتی*، ۴، ۱-۲۸.
- حنفی، ویدا (۱۳۹۴) گزارش میدانی از ۶۰ بانوی تایبادی در مورد وضعیت مطالعه کتاب. بازیابی شده از سایت: <http://taybadkhabar.ir>
- درباغ عنبران، جعفر (۱۳۹۲)، *زنان چه کتاب‌هایی مطالعه می‌کنند؟ بررسی گرایش موضوعی کتاب‌های به امانت گرفته شده در کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی*، ۵(۱۹)، ۱-۲۳.
- سالاری، محمود و عابدینی دوکی، مریم. *بررسی تأثیر وضعیت مطالعه بر کیفیت زندگی زنان شهر ساری. در اولین همایش ملی خواندن (کردستان، ایران، ۱۳۹۴)*.
- کریمی (۱۳۹۱) جایگاه کتابخانه‌های عمومی در مطالعه زنان خانه‌دار، دولتی - وزارت علوم، تحقیقات و فناوری - دانشگاه تربیت‌معلم - تهران - دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، کارشناسی ارشد
- کریمی صدر، نجمه (۱۳۹۶). *بررسی وضعیت مطالعه غیردرسی زنان شاغل و خانه‌دار شهرستان زاهدان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه پیام نور.
- کیانی خوزستانی، حسن و رضایی شریف‌آبادی، سعید و سام، شهلا (۱۳۸۹). *بررسی وضعیت مطالعه زنان شاغل و خانه‌دار شهر شیراز. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۱۳(۱)، ۱۳۳-۱۵۰.
- محبی تفرشی، محمدمهدی (۱۳۹۵). *شیوه‌های مطالعه براساس نظریه‌های یادگیری*. تهران: دستان.
- مرادمند، علی (۱۳۸۹). *بررسی تطبیقی عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر دوره کارشناسی در دانشگاه تربیت‌معلم آذربایجان. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۲(۱۶)، ۹۵-۱۱۴.
- نظری، اشرف و عصاره، فریده (۱۳۹۰). *دیدگاه‌های دانش‌آموزان دبیرستانی شهرستان شهرکرد در مورد عوامل ترغیب‌کننده و بازدارنده مطالعه آزاد. مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات*، ۳(۳)، ۵۶ تا ۷۳.
- نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور (۱۳۸۸). *تهران: نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور، معاونت توسعه کتابخانه‌ها و کتابخوانی، اداره کل مطالعه مفید*.
- همائی، مهدی و اشرفی‌ریزی، حسین (۱۳۹۲) *بررسی راهکارهای ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی. ماهنامه علمی تخصصی صدای جمهوری اسلامی ایران*، ۱۱(۶۹)، ۴۲-۵۴.

- Government Degree College for Women, Anantnag (J & K). *Library Philosophy and Practice*. Aina, A. J., Ogungbeni, J. I., & Adigun, J. A. (2011). Poor reading habits among Nigerians: The role of libraries. *Library philosophy and practice*. Available 20 sep, 2015, from <http://www.webpages.uidaho.edu/~mbolin/aina-ogungbeni-adigun-ogundipe.html>
- Chen, M. (2009). Influence of grade level on perceptual learning style preferences and language learning strategies of Taiwanese English as origin language learners. *Learning and Individual Differences*, 19, 304-8.
- Chiu, M.M., Yin Chow, W., & McBride, C. (2000). Universals and specifics in learning strategies. *Explaining Education*, 19, 374-7
- Fernandez-Blanco, V., Prieto-Rodriguez J., & Suarez-Pandiello, J. (2015). Quantitative Analysis of Readings Habits, ACEI working paper series, from: <http://www.culturaleconomics.org/awp/AWP-05-2015.pdf>
- Mumper, M. L., & Gerrig, R. J. (2017). Leisure reading and social cognition: A meta-analysis. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 11(1), 109.
- Pathak, R., Singla, S.K. (2017). Micro finance and women empowerment -an impact study of self help groups in Punjab. *International Journal of Economic Research*, 14(9), pp. 401-411
- Sasi, P.K. (2014). Role of Public Libraries on Women Empowerment: A Study with Special Reference to District Library Malappuram. *journal of Humanities and Social Science*, 19(10), 36-42.
- Tamir, D. I., Bricker, A. B., Dodell-Feder, D., & Mitchell, J. P. (2015). Reading fiction and reading minds: the role of simulation in the default network. *Social cognitive and affective neuroscience*, 11(2), 215-224.